

چیست آن؟

نویسنده:

حسین مرادی

انتشارات آرمان رشد

سخن ناشر

انگیزه گردآوری کتاب

هدف اصلی کتاب

مقدمه

معنای معما

انواع معما

۱. معماهای معمولی

۲. معماهای حروف الفبا

۳. معماهای علمی و ریاضی

۴. معماهای تفنی

۵. معماهایی با نکته انحرافی

پاسخ‌نامه

۱. معماهای معمولی

۲. معماهای حروف الفبا

۳. معماهای علمی و ریاضی

۴. معماهای تفننی

۵. معماهایی با نکته انحرافی

کتاب‌نما

تقدیم به:

پدر خوب و بزرگوارم که نوشتن از او برایم به
ارث ماند.

و با سپاس از

تمامی دانش‌آموزان دبستان پیام منطقه یک
تهران که با شور و شوق سؤال‌ها و مطالب را
پیگیری می‌کردند و با این کارشان به من انگیزه
می‌دادند.

سخن ناشر

معما و چیستان سرگرمی است که افرادِ با ذوق با طرح آن، حافظه را به تکاپو و کنجکاوی وامی دارند که حل این نوع مسائل برای تقویت ذهن سودمند است. این مجموعه، مطالب سرگرم کننده‌ای است که از کتاب‌های متنوع جمع‌آوری شده و در دسترس شما دوست عزیز قرار می‌گیرد. این کتاب هیجان خاصی را به خواننده منتقل می‌نماید و در جمع دوستان و خانواده به عنوان یک سرگرمی سالم لحظات شادی را برای شما می‌آفریند.

نویسندهٔ این اثر آقای «حسین مرادی» با تلاش فراوان و سال‌ها تدریس و پژوهش مجموعه معماهایی را گردآوری نموده است که دستاورد

سال‌ها تجربهٔ همراهی با دانش‌آموزان و
علاقمندان این حوزه می‌باشد.

انتشارات «آرمان رشد» در راستای اهداف خود و
ارج نهادن به تلاش نویسندگان محترم بر آن شد
تا این کتاب را به دوست‌داران این نوع آثار ارائه
نماید.

انگیزه گردآوری کتاب

در طول سال تحصیلی گاهی اوقات شرایطی پیش می‌آید که به هر دلیلی دانش‌آموزان آمادگی دریافت درس‌های اصلی و انجام امور متداول را ندارند به‌عنوان مثال به علت نیامدن معلم و یا بارانی شدن هوا، زنگ ورزش بچه‌ها برگزار نمی‌شود یا دانش‌آموزان از مسأله‌ای دلخور هستند و حال و حوصله درس و مشق را ندارند و یا در بین دو تعطیلی و غایب بودن چند نفر امکان تدریس وجود ندارد و یا در تابستان و در کلاس فوق‌برنامه و ... در این ساعات معلم یا شخصی که قرار است سرپرست کلاس باشد بسیار خوب است که از قبل، این کتاب را تهیه کرده و آن را مرور نموده تا محتوای آن را مورد استفاده قرار دهد.

این کتاب می‌تواند ویژهٔ معلمان، مربیان، معاونان، مدیران و ... باشد که فرصت حضور در کلاس درس و دانش‌آموزان را دارند و نیز برای عموم مردم کاملاً مفید است.

هدف اصلی کتاب

۱. بالا بردن سطح علم و آگاهی خوانندگان
۲. عوض کردن زاویه دید افراد و نگاه کردن به یک مسأله از جنبه‌های مختلف که این مورد می‌تواند تمرینی باشد برای اینکه وقتی بچه‌ها بزرگ‌تر شدند بتوانند در مورد یک مسأله اجتماعی با دیدهای مختلف و جنبه‌های گوناگون برخورد کنند و بدین وسیله بتوانند مشکلات زندگی‌شان را حل کنند.

در این راستا بی‌ارتباط نیست که به علم و دانش امامان معصوم (ع) و دقت نظر آن‌ها به تمامی مسائل اشاره کنیم که زبانزد خاص و عام است. امیرالمؤمنین (ع) اولین امام ما شیعیان در زمانی فرمودند: «سَلُونِي قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونِي» از من پرسید قبل از آنکه مرا از دست بدهید.

روزی امام جعفر صادق (ع) و پدر بزرگوارشان در مجلس دانشمند مسیحی بلند مرتبه‌ای حضور یافتند. این دانشمند فقط سالی یک‌بار اجازه می‌داد که افراد اگر سؤالی دارند حضور یابند و جواب خود را دریافت کنند، این دو امام بزرگوار (ع) سؤال خود را مطرح کردند و آن دانشمند مسیحی از ارائه جواب عاجز ماند و صحبت‌ها به گونه‌ای پایان یافت که دانشمند مسیحی متوجه شد این دو عزیز از مقام علمی فوق‌العاده‌ای برخوردار هستند.

بلبل این باغم و این باغ بستان من است

هر که حل کرد این معما پیر و استاد من است

مقدمه

نکته اول

اگر کلاسی دارید که هفته‌ای یک بار تشکیل می‌شود شما می‌توانید در عین حالی که ذهن دانش‌آموزان را با مطرح کردن معماهای مختلف فعال می‌کنید از آن‌ها بخواهید برای جلسه بعد معماهای مناسبی را که از اطرافیان و بزرگ‌ترها شنیده‌اند برای شما (معلم) مطرح کنند تا پس از بازبینی، ویرایش و تشخیص گروه سنی که معلم انجام می‌دهد توسط خود دانش‌آموز برای بقیه مطرح شود، آگاه باشید که برای همه کسانی که معما را مطرح می‌کنند یا پاسخ معما را می‌دهند و یا نیمی از پاسخ را می‌دهند؛ یعنی دیگران را به پاسخ نزدیک می‌کنند امتیازی در نظر بگیرید؛

البته لازم است خودتان هم تعداد قابل توجهی
معمای جذاب برای ارائه داشته باشید.

نکته دوم

توجه داشته باشید گاهی اوقات معمایی که
مطرح می‌کنید ممکن است در همان لحظه
نخست با توجه به جو کلاس و اطلاعات و
تیزهوشی بچه‌ها پاسخ داده شود یا کمی طول
بکشد و یا اینکه هیچ‌کس نتواند پاسخ آن را پیدا
کند در این صورت مرحله «راهنمایی» پیش می
آید؛ یعنی مطرح کننده معما توضیحی بدهد که
حاضران را تا حدودی به جواب نزدیک کند و
اگر جواب داده نشد راهنمایی دیگری نماید؛
البته با این راهنمایی‌ها باید از امتیاز کم کند.

نکته سوم

اگر معمایی مطرح شد و همه حاضران از ارائه جواب عاجز شدند و یک نفر پاسخ را به خوبی بیان کرد، لازم است امتیاز ویژه‌ای بگیرد.

نکته چهارم

بعضی از معماها آنقدر جالب است که ارزش آن را دارد که معلم پاسخ را نگوید و به حاضران فرصت دهد تا هفته بعد از دیگران کمک بگیرند و پاسخ را پیدا کنند.

نکته پنجم

اگر معمایی مطرح شد و یک یا دو نفر به سرعت و بدون تفکر دست خود را برای پاسخ دادن بالا بردند نشانه آن است که پاسخ را از قبل می دانستند در این صورت از آنها بخواهید پاسخ را آهسته به شما بگویند و اگر درست بود، بگویید جواب را لو ندهند تا دیگران فرصت فکر کردن

داشته باشند؛ البته لازم است امتیازی برای او در نظر بگیرید.

این کارها چنان بچه‌ها را به وجد می‌آورد که تا هفته بعد روزشماری می‌کنند تا کلاس شما شروع شود و در زنگ‌های تفریح به سراغ شما می‌آیند و پاسخ‌های خود را ارائه می‌کنند.

یادآوری ۱: باید بدانیم که معما با سؤال‌های جالب علمی تفاوت دارد. جواب سؤال علمی را باید از کتابی خوانده یا از کسی شنیده باشند یا دانش آن را داشته باشند و از روی تحقیق پاسخ آن را بیابند؛ اما معما آن است که شخص با دقت نظر و تفکر می‌تواند پاسخ را پیدا کند و عموماً ربطی به علم و سواد ندارد.

یادآوری ۲: این معماهایی که خدمت شما
تقدیم خواهیم کرد بارها در حضور افراد یا سر
کلاس مطرح شده است.

یادآوری ۳: حرف (ر) علامتی است برای لغت
«راهنمایی و توضیح بیشتر»

معنای معما

معما به معنی پوشیده شده و مخفی نموده شده، مکان پوشیده شده یا کلامی که دلالت داشته باشد بر اسمی یا مطلبی به طریق رمز و ایما که طریق مخفی کردن آن، مورد پسند طبع سلیم باشد.

در کنار این کلمه «لُغْز» یا «لُغَز» وجود دارد به معنی سوراخ موشی که بسیار پیچ‌دار باشد که در زبان فارسی آن را «چیستان» گویند و در اصطلاح بر شمردن نشانی‌ها و ویژگی‌های چیزی است به قصد اینکه شنونده نام آن را بیابد.^۱ چیستان را به زبان انگلیسی "Riddle" می‌گویند؛ البته برای چیستان‌هایی که حالت دانش‌آموزی و آموزشی

^۱ چیستان لغز و معما، نصراله آژنگ، نشر محمد (ص)

دارد از عبارت "Quize Question" استفاده
می شود.

معما در اکثر اوقات شفاهی و زبانی است و
گاهی ممکن است کتبی باشد و روی کاغذ یا
تخته سیاه طرح شود.

انواع معما

- ۱- معماهای معمولی که سخت و آسان دارد.
- ۲- معماهایی که با جابه‌جایی، حذف و اضافه حروف الفبا به دست می‌آید.
- ۳- معماهای علمی شامل: ریاضی (عددی)، ادبی
- ۴- معماهای تفننی
- ۵- معماهایی با نکته انحرافی

۱. معماهای معمولی

به این خاطر به این معماها، معماهای معمولی گفته می‌شود که نکته انحرافی ندارد و برای یافتن آنها نیاز به تخصص ویژه‌ای نیست، بلکه با توجه به سختی و آسانی معما با مقداری دقت نظر و تفکر می‌توان پاسخ آنها را دریافت.

۱-۱: آن چیست که شیرین است، ولی مزه

ندارد؟ سنگین است، ولی وزن ندارد؟

۱-۲: یک راننده اتوبوس از چراغ قرمز رد می

شود در حالی که پلیس هم آن جا ایستاده؛ اما

جریمه‌اش نمی‌کند، چرا؟

۱-۳: پنج گنجشک روی شاخه درختی نشسته
اند، مردی با یک تفنگ یکی از آنها را میزند
چند تا می ماند؟

۱-۴: در یک اتاق تاریک پنج شمع داریم، سه
تای آنها را فوت می‌کنیم، چند شمع باقی می
ماند؟

۱-۵: مردی یک بز، مقداری علف و یک
گرگ دارد با یک قایق می‌خواهد آنها را از
رودخانه عبور دهد قایق هم دو نفر بیشتر ظرفیت

ندارد، این کار چگونه انجام شود که گرگ بز را
نخورد و بز علف را؟

۱-۶: آن چیست که در آسمان یکی است و در
زمین خیلی؟

۱-۷: آن چیست که وقتی تازه از مادر جدا شد
لگدش می‌کنیم گریه نمی‌کند، ولی بعد از چند
روز اگر لگدش کنیم گریه می‌کند؟

۱-۸: یک کامیون وارد انار می‌شود و از آن طرف خارج می‌شود در حالی که انار سالم می‌ماند چگونه؟

۱-۹: آن چه کلمه‌ای است که با بخش اول آن آدم‌ها را می‌کشند و بخش دوم آن را می‌نوشند؟^۲

۱-۱۰: آن چیست که ظرفش مربعی است خودش دایره و مثلثی می‌خورندش؟

^۲. راهنمایی: اسم یک شهر است و دو بخش دارد.

۱-۱۱: آن چیست که خودش اندازه انار است و قدش اندازه چنار؟

۱-۱۲: کدام حیوان است که اگر حرف اولش را برداریم همه آدم‌ها آن را دارند و اگر حرف دومش را برداریم مردها آن را دارند؟

۱-۱۳: در کنار یک روستا یک رودخانه پر آب است آن طرف رودخانه یک بازار و یک تلفن عمومی هست مردم روستا برای خرید کالا و تلفن به آنجا می‌روند یک روز تلفن زنگ می‌زند و قایق هم ندارند چگونه تلفن را جواب می‌دهند؟

۱-۱۴: دو نفر باغی را باهم شریک هستند می‌خواهند آن را بین خودشان به‌طور مساوی تقسیم کنند، ولی وسط باغ یک درخت گوجه‌فرنگی وجود دارد، چگونه باغ را نصف می‌کنند؟

۱۵-۱: آن کیست که از گل بدش می آید، مگر

اینکه گل از او فاصله داشته باشد؟

۱۶-۱: دو پدر با پسرشان به رستوران می روند

چهار پرس غذا سفارش می دهند، هر کدام یک

پرس می خورند یک پرس اضافه می آید چگونه

ممکن است؟

۱۷-۱: یک پدر و پسر به مسافرت می روند در

راه تصادف می کنند پدر می میرد پسر را به

بیمارستان می برند، ولی تا دکتر بالای سر او می

آید می گوید این که پسر من است! چگونه ممکن

است؟

۱-۱۸: پنج شمع روشن داریم دوتای آنها را فوت می کنیم چند تا باقی می ماند؟

۱-۱۹: نام کدام دو شهر را اگر در کنار یکدیگر بگذاریم نام یک پرنده می شود؟

۱-۲۰: یک درخت گوجه فرنگی داریم هر هفته بیست تا گوجه می دهد در طی پنج هفته چند گوجه می دهد؟

۱-۲۱: یک هواپیما بین برزیل و آرژانتین سقوط می کند، بازماندگان را کجا دفن می کنند؟

۱-۲۲: آن چیست که هم در خیابان است و هم در مجلات؟

۱-۲۳: مردی وارد ساندویچی شد گفت: «آقا یک ساندویچ سوسیس به من بدهید که دو پر گوجه و یک پر خیارشور داشته باشد.» ساندویچ فروش گفت: «آقا شما خلبان هستید؟» گفت: «بله!» او از کجا فهمید؟

۱-۲۴: تفاوت دیوار با پشم گوسفند در چیست؟

۱-۲۵: این افراد چه کسانی هستند؟

آن کس که بداند و بداند که بداند

اسب گهر^۳ از پهنه گیتی برهاند

آن کس که بداند و نداند که بداند

بیدارش کن از خواب که بس خفته نماند

آن کس که نداند و بداند که نداند

آخر خرک لنگ به منزل برساند

آن کس که نداند و نداند که نداند

در جهل مرکب ابدالدهر بماند

۱-۲۶: آن چیست که وقتی به آن احتیاج داریم

آن را از خود دور می‌کنیم؟ (چهار جواب

متفاوت دارد.)

۱-۲۷: اسم حیوانی که خودش اسم دو حیوان

است؟ (پنج پاسخ متفاوت دارد.)

۱-۲۸: میوه‌ای که اسم دو حیوان است؟

کهر: رنگ سرخ مایل به تیره (مخصوص اسب و قاطر)،^۳

فرهنگ معین، ج ۳